

Karel Čapek

POVÍDKY Z DRUHÉ KAPSY

Znění tohoto textu vychází z díla *Povídky z jedné a z druhé kapsy* tak, jak bylo vydáno v Československém spisovateli v roce 1993 (ČAPEK, Karel. *Povídky z jedné a z druhé kapsy*. 30. vyd. *Povídky z jedné kapsy*, 24. vyd. *Povídky z druhé kapsy*. Praha : Československý spisovatel, 1993. 328 s. Spisy, sv. 6.).

Další díla Karla Čapka naleznete online na [www stránkách Městské knihovny v Praze: www.mlp.cz/karelcapek](http://www.mlp.cz/karelcapek).

Elektronické publikování díla Karla Čapka je společným projektem Městské knihovny v Praze, Společnosti bratří Čapků, Památníku Karla Čapka a Českého národního korpusu.

PŘÍBĚH O KASAŘI A ŽHÁŘI

“Copak o to,” pravil pan Jílek, “krást se musí umět. To říkával taky pan Balabán, ten kasař, co naposledy udělal tu kasu u firmy Scholle a spol. Ten Balabán, to byl takový vzdělaný a rozšafný lupič; taky už byl starší, a to dá rozum, ty zkušenosti každý nemá. Mladý člověk má spíš takový hazard; ono se s kuráží ledacos podaří, ale když člověk začne přemýšlet, tak obyčejně ztrácí tu kuráž, a proto jde na věc s rozvahou. To platí v politice a ve všem.

Tak ten Balabán říkal, že každá práce má své pravidlo; a co se týče nedobytných pokladen, že takový kasař má vždycky pracovat sám, protože se nemá na nikoho spoléhat; za druhé, že nemá nikdy pracovat dlouho na jednom místě, protože pak už jeho práci znají; za třetí, že má jít s duchem doby a naučit se všemu, co je v jeho oboru nového; ale přitom se má držet takové té tradice a dobrého průměru, protože čím víc lidí tím způsobem pracuje, tím to má policie těžší. Proto se ten Balabán držel hasáku, třebaže měl elektrickou vrtačku a uměl zacházet i s tím termitem. On říkal, že to je taková zbytečná ješitnost nebo ctižádost, pouštět se do těch moderních pancéřových sejfů; on že raději pracuje u takových starých a solidních firem, které mají staré ocelové kasy a v nich poctivé peníze, a ne tyhle šeky. To on to měl všechno dobře rozváženo a zpečetěno, ten Balabán. On měl kromě toho obchod se starou mosazí, dohazoval reality, kšeftoval v koních a vůbec stál si dost dobře. Teda ten Balabán říkal, že udělá už jenom jednu kasu, ale to že bude čistá práce, to prý bude ta mladá generace mrkat. Ono prý není hlavní věc udělat velké peníze; hlavní je, říkal ten Balabán, nedat se chytit.

Tedy ta poslední kasa, co si ten Balabán vybral, byla u firmy Scholle a spol., víte, co je ta továrna v Bubnech. Ale to vám byla opravdu čistá práce, co tam udělal; mně to vypravoval jeden agent od policie, nějaký Pištora. On tam vlezl oknem ze dvora, tak jako tuhle pan doktor Vitásek, ale musel vypáčit mříž; to vám byla radost se podívat, říkal ten Pištora, jak čistě tu mříž vyndal, ani

žádné svinstvo nenadělal, tak krásně ten člověk pracoval. A na tom místě, kde tu kasu načal, ji taky otevřel; nebyla tam ani jedna zbytečná díra nebo rejha, ani škráb nebo rejpanec, ba ani nátěr na té kase zbytečně neodřel. To bylo vidět, říkal ten Pištora, s jakou láskou to ten člověk dělal. Však ta kasa je teď v policejním muzeu, kvůli té mistrovské práci. Potom vybral peníze, asi šedesát tisíc, snědl kus špeku a chleba, co s sebou přinesl, a zas odešel oknem; on ten Balabán říkal, že vojevůdce a kasař se musí starat hlavně o ústup. Potom donesl ty peníze k své sestřenici, nástroje schoval u nějakého Líznera, šel domů, vyčistil si šaty a boty, umyl se a vlezl do postele jako každý pořádný člověk.

Ono vám ještě nebylo osm hodin ráno, když někdo tluče na dveře a volá: Pane Balabán, otevřte! Ten Balabán se diví, kdopak to může být, ale jde s klidným svědomím otevřít; a do dveří se hrnou dva policajti a s nimi ten agent Pištora. Já nevím, znáte-li ho, – on je takový pomenší člověk a má zuby jako veverka a pořád se směje. On býval dřív u funebráků, ale přišel z chleba, protože se všichni lidé museli smát, když tak šlapal před tou rakví a pořád se tak špásavně zubil. Já jsem pozoroval, že mnoho lidí se šklebí jenom z takových rozpaků, že nevědí, co by dělali s hubou, jako jiní nevědí, co by dělali s rukama. Proto se lidé tak horlivě usmívají, když mluví s nějakým velikým Pánem, příkladně s panovníkem nebo s prezidentem; ono to není ani tak z radosti jako spíš z takových rozpaků. Ale já jsem chtěl mluvit o tom Balabánovi.

Když ten Balabán viděl ty dva strážníky s Pištorou, spustil na ně se spravedlivým hněvem: Čopak mně šem ležete? Já š vámi nechci nič mít. – Přitom se sám zarazil nad tím, jak šišlá.

Ale pane Balabán, smál se ten Pištora, dyť my se vám jdeme jenom podívat na zuby. – A rovnou šel k takovému malovanému hrníčku, do kterého si ten Balabán dával na noc chrup, – on totiž přišel o většinu zubů, když jednou musel skočit z okna. – Že jo, pane Balabán, povídá s gusem ten Pištora, vono to nedrží, tyhle falešný zuby; vono se vám ty zuby Při vrtání hejbaly, a tak jste si je vyndal a položil na psací stůl; jo, ale tam bylo prachu, – pane Balabán, to

byste už taky moh vědět, co v těchhle účtárnách bejvá prachu. To my pak musíme jít za váma, pane Balabán, když tam najdeme takovou tu stopu po zubech; to se na nás ani nezlobte. Ale měl jste ten prach dřív utřít.

Žatracená věc, divil se ten Balabán. Vidíte, Pištoro, ono še říká, že jednu chybu udělá i ten nejchytřejší lump, že jo.

Jenže vy jste udělal dvě, zubil se pan Pištora. Panečku, my jsme tam jen mrkli, a už jsme hádali na vás, a víte proč? Každý pořádný lupič se na místě s odpuštěním vytento, aby ho nechytli; to už je taková pověra. Jenže vy jste takový nevěrec a rozumář a nedáte na tyhle pověry; vy si myslíte, že na všechno stačí rozum. To máte z toho. Jo, pane Balabán, krást se musí umět." -

*

"Některí ti lidé jsou moc šikovní," pravil na to rozvážně pan Malý, "to se jim musí nechat. Já jsem někde četl o jednom takovém případu, možná, že to někdo z vás nezná. To se stalo někde ve Štýrsku. Tam byl mistr sedlář a řemenář, křestním jménem Anton a vlastním jménem Huber nebo Vogt nebo Meyer, jak už se tihle Němci tak obyčejně jmenují. Tedy ten sedlář měl zrovna svátek a seděl u svátečního oběda - ale ono se ve Štýrsku nejlí dobře ani ve svátek, to není jako u nás. Já jsem aspoň slyšel, že tam jedí i kaštany. Tedy ten sedlář sedí po obědě v kruhu své rodiny, a najednou mu někdo tluče na okno: Ježíšmarjá, sousede, vždyť vám hoří střecha nad hlavou! Ten sedlář vyletí, a namouduši, krov je v plamenech. To se ví, děti se dají do křiku, žena s pláčem vynáší hodiny - teda já už jsem viděl hromadu požárů a pozoroval jsem, že obyčejně lidé ztratí hlavu a začnou vynášet něco zbytečného, hodiny nebo kafemlejnek nebo kanára v kleci; a teprve když už je pozdě, tak si vzpomenou, že tam nechali babičku a šatstvo a hromadu jiných věcí. Zatím se seběhli lidé a začali si navzájem překážet s hašením; potom přišli hasiči - to víte, hasič se musí dřív převléknout, než začne hasit; ale zatím už začalo hořet druhé stavení, a do večera jich lehlo popelem patnáct. Kdo chce vidět pořádný požár, musí jít na vesnici nebo na malé město; ve velkoměstě to už není to, to se díváte spíš na fortele

těch hasičů než na ten požár. Nejlepší je, když můžete sami pomáhat hasit, nebo dokonce když můžete radit těm druhým, jak by měli hasit. Hasit, to je krásná práce, jak to tak syčí a praská; ale nosit vodu z potoka, to dělá člověk nerad. – Ono je v člověku něco divného: když už vidí nějakou pohromu, tak si skoro přeje, aby byla pořádná. Veliký požár nebo veliká zátopa, to tak člověka jaksi rozjařuje; má pocit, abych tak řekl, že přišel v životě na svůj účet. Nebo to je takový pohanský úžas, já nevím.

Tedy to se ví, den nato tam bylo jako – no, jako po vyhoření; oheň je krásná věc, ale to spáleniště pak je strašné; to máte stejné jako s láskou. To člověk jen tak bezmocně kouká a myslí, že už se z toho nikdy nesebere. No, a byl tam jeden mladý četník, aby vyšetřoval příčinu toho požáru. Pane strážmistr, povídá ten sedlář Anton, já bych se vsadil, že to někdo zapálil; pročpak by to zrovna chytlo na můj svátek, když sedím u oběda? Ale to mně nejde na rozum, proč by se někdo na mně chtěl mstít, vždyť já nikomu nic zlého nedělám, neřkuli abych se staral o politiku. Já teda nevím o nikom, kdo by moh mít na mne takový hrozný vztek.

Bylo poledne a páliło slunce; ten četník chodí po tom spáleništi a myslí si, teď aby čert poznal, jak to chytlo. Pane Anton, povídá najednou, copak se vám to tamhle nahoře blejská na tom trámu? – Tam byl vikýř, řekl ten sedlář, snad to je nějaký hřebík. – Na hřebík to nekouká, povídá ten četník, to je spíš jako zrcátko. – Kdepak by se tam vzalo zrcátko, řekl ten sedlář, vždyť tam v tom vikýři byla jenom sláma. – A je to zrcátko, povídá ten četník, a já vám to ukážu.

Pak si postavil hasičský žebřík k tomu ohořelému trámu, vylezl nahoru a povídá: Abyste věděl, pane Anton, není to ani hřebík, ani zrcátko, ale kulaté sklíčko přivrtnané k tomu trámu. Prosím vás, k čemu to je? – To jsem blázen, řekl ten sedlář, to si s tím snad hrály děti. – A najednou ten četník, jak tak koukal na to sklíčko, vám zařval: Au! mordyje, vždyť to pálí! Co to je? A ohmatával si nos. – Hergot! zařval podruhé, teď mně to spálilo ruku! Honem, pane Anton, podejte mně nějaký papír! – Tak mu ten sedlář podal lístek ze svého notesu, a ten četník drží ten papír kousek pod tím

sklíčkem. – Tak, povídá za chvílku, pane Anton, mně se zdá, že to už máme. – To už leze z toho žebříku dolů a drží ten list papíru tomu sedlářovi před očima: byla v něm propálená dírka a ještě se z ní kouřilo. Pane Anton, řekl ten četník, abyste věděl, to sklíčko je sběrná čočka neboli lupa; a teď bych rád věděl, kdo ji přivrtal k tomu trámu zrovna nad hromadu slámy; ale to vám říkám, pane Anton, kdo to udělal, ten půjde odtud v želízkách.

Prokristáčka, řekl ten sedlář, my jsme přece žádnou lupu doma neměli – halt! křikl najednou. Počkejte, já měl na učení kluka, Sepp se jmenoval, a ten si pořád hrál s takovými věcmi! Proto jsem ho vyhodil, že nebyl k rozumné práci, protože měl v hlavě samé takové hlouposti a jiné pokusy! Že by to byl ten zatracený kluk – Ale to nejde, pane strážmistr. Vždyť jsem ho vyhodil, to bylo začátkem února; bůhví, kde teď je, ale tady se od té doby neukázal.

To už se dozvíme, je-li to jeho čočka, řekl ten četník. Pane Anton, telegrafujte do města, aby sem poslali ještě dva četníky; na tu čočku mně nesmí nikdo ani máknout. Nejdřív musíme najít toho kluka.

To se ví, taky ho našli; byl na učení u nějakého brašnáře v docela jiném místě; a sotva ten četník vkročil do dílny, začal se vám ten kluk trást jako list. Seppe, křičí na něj ten četník, kdes byl třináctého června?

Prosím, tady, drkotal ten kluk, já jsem tady od patnáctého února a neodešel jsem ani na půl dne, já mám na to svědky. – To je pravda, řekl ten brašnář, to mu dosvědčím sám, protože bydlí u mne a musí chovat mé nejmenší.

Zatrápená věc, řekl ten četník, tak to už nebude on.

A co jako s ním mělo být? ptal se ten mistr brašnář.

Inu, povídá četník, bylo na něj podezření, že třináctého června tamhle v těch čertech ďáblech zapálil barák sedláře Antona a s ním půl obce.

Třináctého června? řekl ten brašnář zaraženě. Poslouchejte, to je divné; třináctého června se ten kluk ptal: Kolikátého je dnes? Třináctého června? To je svatého Antonína, že? Já vám povídám, že dneska se někde něco stane.

V tu chvíli ten kluk Sepp vyskočil a chtěl vzít roha; ale to už ho četník držel za límec. Cestou se pak ten kluk tomu četníkovi přiznal: že měl vztek na mistra Antona, protože ho ten sedlár kvůli těm jeho pokusům pohlavkoval jako psa; že se mu teda chtěl pomstít, a proto si vypočítal, kde bude třináctého června, na svátek mistra Antona, přesně v poledne stát slunce, a že podle toho nařídil tu čočku, aby zapálila tu slámu, zatímco on bude bůhvíkde; to všechno nachystal už v únoru a pak šel ze služby.

Poslouchejte, na tu čočku pak zavolali nějakého hvězdáře z Vídně, a ten nad tím kroutil hlavou, jak byla přesně nařízena právě na sluneční kulminaci třináctého června. Říkal, že to je zrovna záračná šikovnost, když ten patnáctiletý kluk k tomu neměl žádné ty astronomické nástroje na měření úhlů. Co s tím Seppem bylo dál, to nevím; ale tak si myslím, jaký by z toho uličníka mohl být hvězdář nebo fyzik. Vždyť to mohl být druhý Newton nebo co, ten zatracený kluk! Ale ono na světě přichází nazmar tolik zvláštního důmyslu a takových těch krásných schopností – Víte, lidé mají tu trpělivost hledat v písku diamanty nebo perly v moři; ale aby hledali v lidech vzácné a podivné dary od pánaboha, aby nepřišly nazmar, to je ani nenapadne. A to je velká chyba.”

UKRADENÁ VRAŽDA

“To mne upomíná na jeden případ,” pravil pan Houdek, “který byl taky tak dobře promyšlen a připraven; ale myslím, že se vám nebude líbit, protože nemá žádný konec a rozuzlení. Kdyby vás to nebavilo, tak řekněte a já přestanu.”

Jak snad víte, já bydlím v Krucemburské ulici na Vinohradech. To je jedna z těch krátkých příčných ulic, ve kterých není ani hospoda, ba ani mandl nebo prodej uhlí a kde se chodí v deset hodin spat, kromě těch prostopášníků, kteří poslouchají doma rádio a následkem toho vlezou do postele až v jedenáct hodin. Co se týče obyvatelstva, jsme tam většinou tiší poplatníci nebo úředníci do